

ANTANAS

MACIENA

RAŠTAI

VI

ANTANAS
MACEINA

RAŠTAI

VI

BENDRIEJI
FILOSOFIJOS KLAUSIMAI

Vilnius
„Mintis“
1994

UDK 1
Ma 32

Serija leidžiama nuo 1987 m.

S u d a r è
ANTANAS RYBELIS

R e d a g a v o
RIMA DULKINIENÈ

Šiame „Raštų“ tome spausdinami A. Maceinos darbai nėra susieti kokios nors vienos tyrimų srities analizės ir apmąstymų. Jų parašymo pretekstas nebuvo koks nors literatūros kūrinys, istorinis įvykis ar kokio nors nepaprasto asmens gyvenimas; jie taip pat nesudaro kokio nors ciklo, kaip kad būdinga daugeliui kitų iki šiolei „Raštuose“ spausdintų A. Maceinos darbų. Tai tiesiog darbai įvairiais teoriniais filosofijos klausimais.

„*Filosofijos kilmė ir prasmė*“ — stambiausias ir, ko gero, pats reikšmingiausias A. Maceinos filosofijos darbas. Jo pagrindą sudaro Miunsterio universitete skaitytų filosofijos paskaitų kursas. Recenzuodamas šį veikalą, J. L. Navickas „Aiduose“ (1978 m., Nr. 2) rašė: „...minėto veikalą pirmoji dalis persvarsto Jasperso pateiktus filosofavimo šaltinius: nuostabą, abejonę ir kančią, kuriuos jis trumpai aptaria savo „Einführung in die Philosophie“ antrajame skyriuje. Antroje knygos dalyje dominuoja Heideggerio idėjos ir jo būties samprata, prie kurios Maceina prijungia transcendentalinę dimensiją“ (p. 62). Atskiru leidiniu šis veikalas buvo išleistas Romoje 1978 m.

Studija „*Asmuo ir istorija*“ atskiru leidiniu buvo išleista Čikagoje 1981 m. Ji išaugo iš dešimtajam Lietuvos Katalikų Mokslo Akademijos suvažiavimui (1976 m. lapkričio mėn. 26 d.) nusiųsto pranešimo tuo pačiu pavadinimu. (Vėliau, 1984 m., jis buvo išspausdintas LKMA suvažiavimo darbų dešimtajame tome (p. 3–17) taip pat tuo pačiu pavadinimu, tik su paantrašte „2mogaus istoriškumo prasmė ir vertė“.)

„*Filosofijos kelio*“ nebuvo išleistas atskiru leidiniu. Pirmą kartą jis buvo spausdinamas tęsiniais penkiuose „Aidų“ žurnalo numeriuose (1978.—Nr. 8 — P. 346—354; Nr. 9 — P. 391—396; Nr. 10.—P. 446—454; 1979.—Nr. 1.—P. 11—15; Nr. 2.—P. 80—86). Vėliau jis buvo du kartus perspausdintas Lietuvos spaudoje („Literatūroje ir mene“ bei „Problemos“). Tai beveik autobiografinio pobūdžio darbas, savotiška autoriaus kūrybinio filosofijos kelio autoanalizė. Imtis tokio darbo A. Maceiną išprovokavo jo septyniadešimtmečiui specialiai skirtame „Aidų“ numeryje (1978 m., Nr. 2) išsakyti jo kūrybos vertinimai bei kvietimas filosofiniam dialogui. Atsiliepdamas į tai, čia A. Maceina ir mėgina atsakyti savo kūrybos vertintojams ir skaitytojams, autentiškai paaiškindamas ir patikslindamas savo požiūrį į tas problemas, kurias daugiau ar mažiau yra užkludęs savo kūrybinėje veikloje.

Rengiant spaudai šiuos darbus, jų rašyba ir skyryba sutvarkyta pagal šiuolaikinius lietuvių kalbos normatyvinius reikalavimus, suvienodinta svetimvardžių rašyba, tačiau leksikos dalykai liko neliesti. Bibliografinės veikalų „Filosofijos kilmė ir prasmė“ bei „Asmuo ir istorija“ išnašos nukeltos į tomo pabaigą.

TURINYS

FILOSOFIJOS KILMĖ IR PRASME

Autoriaus žodis	7
Įvadas. FILOSOFIJA KAIP PROBLEMA	11
Svarstymo pobūdis ir linkmė	11
I. <i>Filosofijos abejotinumai</i>	12
1. Filosofinės teorijos abejotinumai	13
2. Filosofinės būsenos abejotinumai	19
II. <i>Filosofijos abejotinumų pergalė</i>	26
1. Nusigrįžimas nuo filosofijos	27
2. Atsigrįžimas į filosofiją	33
<i>Pirmas skyrius. FILOSOFIJOS KILMĖ</i>	41
I. <i>Filosofijos kilmės sudėtingumas</i>	41
1. Filosofijos pradžios abejotinumai	41
2. Filosofija ir mitologija	44
3. Klausimo santykis su filosofija	49
4. Neklausiančioji būklė	54
II. <i>Filosofijos kilimas iš nuostabos</i>	59
1. Nuostabos objektas	59
2. Pasaulio pergyvenimas nuostaboje	64
3. Nuostabos sudužimas	71
III. <i>Filosofijos kilimas iš abejonės</i>	76
1. Abejonės esmė ir rūšys	76
2. Abejonė ir akivaizdybė	83
3. Abejonė kaip filosofijos posūkis	88
IV. <i>Filosofijos kilimas iš kančios</i>	93
1. Senieji kančios filosofijos pavidalai	94
2. Rusų filosofija kaip kančios filosofija	99
3. Marksizmas kaip kančios filosofija	103
4. Kančios filosofijos pobūdis	110
V. <i>Pirmoji metafizinė išvalga</i>	115
1. Filosofijos įvairybės prasmė	117
2. Gelmės matmuo būtybėje	120
3. Metafizinė filosofijos kilmė	124

<i>Antras skyrius. FILOSOFIJOS ESME</i>	127
I. <i>Filosofijos kaip mokslo negalimybė</i>	127
1. E. Husserlio nesėkmė	128
2. Filosofijos ir mokslo išsiskyrimas	131
3. Metodo negalimybė filosofijoje	137
4. Filosofija kaip mokslo objektas	142
II. <i>Filosofijos ir mokslo skirtybės</i>	146
1. Daiktinis mokslo pobūdis	147
2. Asmeninis filosofijos pobūdis	151
3. Filosofijos ir mokslo būsenos istorijoje	160
III. <i>Filosofija kaip interpretacija</i>	167
1. Interpretacijos objektas	169
2. Interpretacijos esmė	174
3. Interpretacijos tiesa	181
4. Interpretacinis filosofavimo pobūdis	186
IV. <i>Antroji metafizinė įžvalga</i>	190
1. Būtybė kaip kūrinys	192
2. Filosofija kaip įvykis	199
3. Filosofinės tiesos pobūdis	204
<i>Trečias skyrius. FILOSOFIJOS PRASMĖ</i>	209
I. <i>Būties ieškojimas: M. Heideggeris</i>	209
1. Priekaištas Vakarų mąstymui	210
2. Būtis ir būtybė	215
3. Būtis kaip pagrindas	220
4. Heideggerio posūkis	225
II. <i>Būties atskleidimas</i>	232
1. Būtis kaip transcendencija	234
2. Būtis kaip veikmė	240
3. Būtis kaip absoliutas ir laisvė	246
III. <i>Būtis ir Dievas</i>	251
1. Būties ir Dievo klausimas	252
2. Dievas kaip „mano Dievas“	255
3. Žmogus kaip savęs interpretas	259
4. Žmogus kaip atvirybė	264
5. Būties ir Dievo tapatybė žmoguje	267
<i>Užsklanda. KRITINIS ŽVILGIS ATGALIOS</i>	274
<i>Priedas. FILOSOFIJA IR LIETUVIŲ KALBA</i>	282
1. Kalba ir mąstymas	283
2. Kalba kaip interpretacija	289
3. Metafizika ir lietuvių kalba	298
ZUSAMMENFASSUNG	310
A. Die behandelten Probleme	310
B. Der Gedankengang	311

ASMUO IR ISTORIJA

Autoriaus žodis	317
<i>Ivadas.</i> KLAUSIMO SVARBA	319
1. Istorinės sąmonės aštrėjimas	319
2. Istorinė sąmonė ir tautinė tapatybė	322
I. ASMUO IR LAIKAS	326
1. Asmens apibūdinimas	326
2. Asmens buvojimas laike	329
3. Asmens įėjimas į istoriją	335
II. ASMENS BUVOJIMAS ISTORIJOJE	341
1. Tautos atmintis	341
2. Tautos tradicija	344
3. Gimtoji kalba	349
4. Istorinė sąmonė	353
III. ASMENS BUVOJIMAS SVETUR	358
1. Išėivio tragiką	358
2. Santykis su svetima istorija	361
3. Tremties sąmonė	366
UŽSKLANDA	371
Retesnių žodžių paaiškinimas	372

FILOSOFIJOS KELIU

<i>Ivadas.</i> SUKAKTUVĖS KAIP POKALBIS	377
I. SANTYKIS SU TEOLOGIJA	380
II. SANTYKLS SU FILOSOFIJA	393
1. Filosofinės studijos	393
2. Savitas filosofavimas	397
3. Abejojimas metodo galimybe	401
4. Atgrasą pažinimo teorijai	403
5. Filosofija kaip interpretacija	408
6. Filosofinės tiesos įvairybė	412
III. SANTYKIS SU KALBA	418
1. Kalbos jausmas	419
2. Žodžio kilimas	422
3. Filosofinės kalbos klystkelis	426
4. Gimtoji kalba kaip mąstymas	430
5. Kalba kaip „regėjimo kampas“	434
Išnašos	441
Sudarytojo pastabos	466
Lotyniškų ir kitų kalbų žodžių bei posakių žodynėlis	468
Vardų rodyklė	470

Maceina A.
Ma32 Raštai.—V.: Mintis, 1990.— .— (Iš Lietuvos filosofijos palikimo: LFP).

T. 6: Bendrieji filosofijos klausimai / Sudarė A. Rybelis.— 1994.—480 p.: portr.—Bibliogr.: p. 44t—465 — Vardu r-klė: p. 470—477.— ISBN 5—417—00689-0.

Šestasis A Maceinos tomas skirtu bendriesiems filosofijos klausimams. Čia spausdinamas svarbiausias jo filosofinis veikalas „Filosofijos kilmė ir prasmė“, studija „Asmuo ir istorija“ ir autobiografinio pobūdžio darbas „Filosofijos keliai“

UDK 1

Serija

„Iš Lietuvos filosofijos palikimo“

Antanas M a c e i n a

RAŠTAI, t. 6

Sudarė *Antanas Rybelis*

Redaktorė *Rima Dulkinienė*

Dailininkas *Sigitas Šniras*

Meninė redaktorė *Romaną Kungytė*

Techninė redaktorė *Danutė Navickienė*

Korektorės: *Irena Čupalienė, Aleksandra Gobiėnė*

SL. 255. 1994 09 19. 29.09 leidyb. apsk. I. Tiražas 2000 egz. Užsakymas 91. išleido „Minties“ leidykla, Z. Sierakausko 15. 2600 Vilnius. Spaudė Poligrafinių paslaugų įmonė, A. Strazdelio 1, 2600 Vilnius

Kaina sutartinė